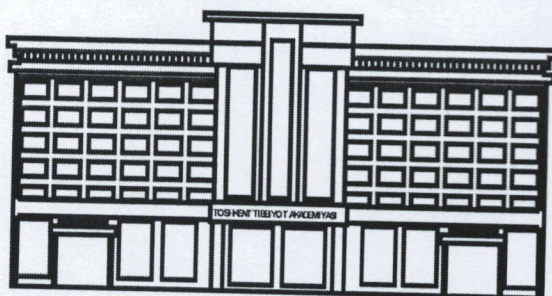

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ СОҒЛИҚНИ САҚЛАШ ВАЗИРЛИГИ
ТОШКЕНТ ТИББИЁТ АКАДЕМИЯСИ

2022 №9

2011 йилдан чиқа бошлаган

TOSHKENT TIBBIYOT AKADEMIYASI
АХВОРОТНОМАСИ

ВЕСТНИК
ТАШКЕНТСКОЙ МЕДИЦИНСКОЙ АКАДЕМИИ

Тошкент

СОДЕРЖАНИЕ	CONTENT	
НОВЫЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ТЕХНОЛОГИИ	NEW PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES	Стр.
Базарбаев М.И., Сайфуллаева Д.И., Латипова К.Д. ЦИФРОВАЯ МЕДИЦИНСКАЯ ЭКОСИСТЕМА: ГЕНЕЗИС И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ	Bazarbaev M.I., Saifullaeva D.I., Latipova K.D. DIGITAL MEDICAL ECOSYSTEM: GENESIS AND DEVELOPMENT PROSPECTS	9
Бобоева З.Н. ТИББИЙ ТАЪЛИМДА ТАЛАБАЛАРДА КРЕАТИВЛИКНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ВОСИТАЛАРИ	Boboeva Z.N. MEANS OF DEVELOPING CREATIVITY IN STUDENTS IN MEDICAL EDUCATION	14
Рахимов Б.Т., Абдужаббарова У.М. ЗНАЧЕНИЕ ФИЗИЧЕСКИХ И БИОФИЗИЧЕСКИХ ПРОЦЕССОВ ПРИ ИЗУЧЕНИИ МЕДИЦИНЫ	Rakhimov B.T., Abdujabbarova U.M. THE IMPORTANCE OF PHYSICAL AND BIOPHYSICAL PROCESSES IN THE STUDY OF MEDICINE	17
Убайдуллаева В.П. ФИЗИКА ЎҚИТУВЧИЛАРИНИНГ ТУРЛИ ДАРАЖАДАГИ КОМПЕТЕНЦИЯЛАРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА КОМПЕТЕНЦИЯВИЙ ЁНДАШУВГА АСОСЛАНГАН ТАЪЛИМНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ	Ubaydullayeva V.P. PECULIARITIES OF TEACHING BASED ON THE COMPETENCE-BASED APPROACH IN THE DEVELOPMENT OF DIFFERENT LEVELS OF COMPETENCE OF PHYSICS TEACHERS	20
Xalmuxamedov B.T., Nurillaeva N.M. TIBBIYOT UNIVERSITETLARI TALABALARIGA TELETIBBIYOT VA ELEKTRON POLIKLINIKA KO'NIKALARINI O'QITISH	Khalmukhamedov B.T., Nurillaeva N.M. TRAINING OF TELEMEDICINE AND ELECTRONIC POLYCLINIC SKILLS FOR MEDICAL UNIVERSITY STUDENTS	23
Xalmuxamedov B.T., Nurillaeva N.M. TIBBIY OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA TALABALARINING O'QUV JARAYONIGA TELETIBBIYOTNI KIRITISH AHAMIYATI VA JORIY ETISHNING XUSUSIYATLARI	Khalmukhamedov B.T., Nurillaeva N.M. FEATURES AND SIGNIFICANCE OF THE INTRODUCTION OF TELEMEDICINE IN THE LEARNING PROCESS OF MEDICAL UNIVERSITY STUDENTS	28
ОБЗОРЫ	REVIEWS	Стр.
Абдуллаева М.И., Иноятова Ф.Х., Муминова Г.А., Асланов М.Н. НЕЙРОДЕГЕНЕРАТИВ КАСАЛЛИКЛАРДА ИММУНКУЛУСНИНГ РОЛИ	Abdullaeva M.I., Muminova G.A., Aslanov M.N., Inoyatova F.Kh. THE ROLE OF IMMUNOCYTES IN NEURODEGENERATIVE DISEASES	33
Нурузова З.А., Шадманова Н.А., Ёдгорова Н.Т. ЮҚУМЛИ КАСАЛЛИКЛАР ҚЎЗГАТУВЧИЛАРИНИ МИКРОБИОЛОГИК ТАШХИСОТИДА ЗАМОНАВИЙ ПРЕСПЕКТИВ УСУЛЛАРНИНГ АҲАМИЯТИ ВА ИМКОНИЯТЛАРИ	Nuruzova Z.A., Shadmanova N.A., Yodgorova N.T. THE ROLE AND CAPABILITIES OF MODERN PROMISING METHODS IN THE MICROBIOLOGICAL DIAGNOSIS OF INFECTIOUS DISEASE CAUSATIVE AGENTS	40
Сабирова Р.А., Икромов А.Ш., Турсунوف Д.Х. МОЛЕКУЛЯРНЫЕ И КЛЕТОЧНЫЕ МЕХАНИЗМЫ ДЕЙСТВИЯ СОРБЕНТОВ, ПРИМЕНЯЕМЫХ В МЕДИЦИНЕ	Sabirova R.A., Ikromov A.Sh., Tursunov D.Kh. MOLECULAR AND CELLULAR MECHANISMS OF ACTION OF SORBENTS USED IN MEDICINE	45

УДК: 37.035.42

ТИББИЙ ТАЪЛИМДА ТАЛАБАЛАРДА КРЕАТИВЛИКНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ВОСИТАЛАРИ

Бобоева З.Н.

СРЕДСТВА РАЗВИТИЯ ТВОРЧЕСТВА СТУДЕНТОВ МЕДИЦИНСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Бобоева З.Н.

MEANS OF DEVELOPING CREATIVITY IN STUDENTS IN MEDICAL EDUCATION

Boboeva Z.N.

Toshkent tibbiyot akademiyasi

Аннотация. При проблемном обучении, в основе которого лежат базовые технологии обучения, учащиеся приобретают долгосрочные устойчивые знания. Основная идея проблемного обучения состоит не в том, чтобы дать учащимся знания в готовом виде, а в изучении и исследовании проблем, связанных с предметом урока.

Использование интерактивных методов «SCORE» дает эффективные результаты. В этом процессе учащиеся получают выводы, направленные на поиск решения проблемы самостоятельно в процессе освещения определенной проблемной ситуации через различные организаторы, схемы знаний, таблицы.

Ключевые слова: педагогика, педагогические технологии, медицинское образование, креативность

Abstract. In problem-based learning, which is based on basic teaching technologies, students acquire long-term stable knowledge. The main idea of problem-based education is not to give knowledge to the student ready, but to ensure that it is mastered by them on the basis of conducting studies and researches on the problems related to the subject of the lesson.

The use of interactive methods "SCORE" gives effective results. In this process, students receive conclusions aimed at finding a solution to a problem independently in the process of illuminating a certain problematic situation through various organizers, knowledge schemes, tables.

Keywords: pedagogy, pedagogical technologies, medical education, creativity.

Хозирги вақтда тиббий биологик соҳадаги билимлар ниҳоятда кенгайиб бормоқда. Ахборот манбаининг кўпайиши, маълумотлар олиш имкониятларининг кенгайиб бориши ўқитиш усуллариини замонавийлаштиришни, такомиллаштиришни талаб қилади.

Таълим тизмининг асосий мақсади ижодий фикрлайдиган ва эркин фикр юритувчи мутахассисларни тарбиялашдан иборат. Ижодий фикрлашни ривожлантириш - таҳлил, синтез, таққослаш, умумлаштириш, таснифлаш, режалаштириш, теранликни, тасаввурни ривожлантиришни таъминлайди.

Таълим жараёнида ўқитувчи билим беради ва талабаларнинг фикрлаш фаолиятига раҳбарлик қилади, ўқувчиларда мустақиллик, ижодкорлик қобилиятларини ривожлантириб, ўрганилаётган нарсанинг онгли равишда ўзлаштиришига эришиш орқали билиш кўникмасини шакллантиради.

Фундаментал фанлар талабаларда мутахассисликка онд тафаккур ва дунёқарашни шакллантиришда катта аҳамиятга эга. Уларнинг вазифаси организмда кечаётган патологик ва морфологик жараёнлар, уларнинг қонуниятларини ўзлаштириб, касалликлар патогенезининг молекуляр механизмлари, касалликларни олдини олиш ва даволашнинг патогенетик асослари, касалликларни

ташхис қилиш ва даволаш самарадорлигини назорат қилишга ўргатиш, шифокорларда клиник фикрлашни ривожлантириш учун замин яратиш беради.

Таълим усуллари ниҳоятда кўп. Уларнинг ҳаммаси дарснинг мазмунини, ундан кўзда тутилган мақсад, вазифаларга мувофиқ бўлганда кўзда тутилган самарани беради. Шунингдек, ҳар бир дарс учун айнан шу дарсга мувофиқ тузилган бўлган таълим технологияларни қўллаш мақсадга мувофиқдир.

Педагогик технология - таълим моделларини оптималлаштириш мақсадида, инсон ва техника ресурслари, уларнинг ўзаро таъсирини ҳисобга олган ҳолда бутун ўқитиш ва билимларни ўзлаштириш жараёнини яратиш, қўллаш, аниқлаш тизимидир. Педагогнинг асосий вазифаси ҳар бир талабанинг мустақил фикрлашини ривожлантириш керак. Дарс жараёнида таълимнинг шахсга йўналтирилган турига, яъни ҳар бир талабанинг фикрлаш, ҳаракат стратегиясини ҳисобга олган ҳолда унинг шахси, ўзига хос хусусиятлари, қобилиятини ривожлантиришга йўналтирилган таълимга кўпроқ амал қилиш бу жараённинг самарали бўлишини таъминлайди. Аниқ технологик усуллар билан дарс ўтилганда жараён якунида таълим олувчи

мавзуни пухта ўзлаштиради, ўз билимини бошқаларга етказиб бериш лаёқатига эга бўлади. Бунга эришиш учун машғулотларни ташкиллаштиришда мавзу бўйича дарс ишланмаси тайёрланаётганда ҳар бир мавзу учун хос усуллар билан ёндошиш зарур.

Таълим беришнинг асосий технологияларидан ҳисобланган муаммога асосланган ўқитишда талабалар узоқ муддатли турғун маълумотга эга бўладилар. Муаммоли таълимнинг асосий ғояси билимларни ўқувчига тайёр ҳолда бериш эмас, улар томонидан дарс мавзусига тегишли муаммолар бўйича ўқув-тадқиқотларни бажариш асосида ўзлаштирилишини таъминлашдан иборатдир.

Дарс жараёнини муаммоли таълим усулида ташкил этилганда қуйидаги босқичларга эътибор берилади:

- ✓ муаммо вазиятни тақдим этиш;
- ✓ муаммони характерловчи шароитни ўрганиш;
- ✓ қўйилган муаммони ҳал қилиш;
- ✓ топилган ечимнинг тўғрилигини асослаш;
- ✓ муаммонинг ечимини излаш ва ҳал қилиш жараёнида пайдо бўлган янги билимларни англаш;
- ✓ муаммони тизимлаш, мотивлаштириш ва умумлаштириш.

Бу таълим усули талабаларда билиш, ўрганиш, изланиш кўникмаларини ривожлантиради, талабаларнинг фикрлаш доираси кенгаяди, талабалар муаммони ҳал қилиш мобайнида дарсликлар, электрон ресурслардан фойдаланадилар, бу ўз навбатида уларнинг мустақил ўқиб ўрганишларининг самарадорлигини оширади ва эгаллаган билимларини бир-бирига қиёсий таҳлил қила олишга ўргатадилар.

Ўқитувчи дарсни муаммога асосланган ўқитиш усулида ташкил этишда эвристик методни қўллаш орқали ижобий натижага эришади.

Эвристик метод – муаммони қўйишда ечимини излашда, ҳал қилишда бир-бири билан узвий боғлиқ савол-жавоб орқали мунозара тарзида муаммо ечими топилади. Муаммоли вазиятни яратиш, вазиятни таҳли қилиш асосида муаммони қўйиш, фаразларни илгари суриш, ечимини текшириш жараёнида талабалар мустақил, ижодий иш бажарадилар.

вристик мунозарада интерфаол усулларнинг кенг қўлланилиши талабаларни фикрлаш доирасини кенгайтиради.

Интерфаол усуллардан “SCORE” усулидан фойдаланиш самарали натижа беради. Талабалар бу жараёнда маълум бир муаммоли вазиятни турли хил органайзерлар, билиш схемалари, жадваллари орқали ёритиш жараёнида мустақил равишда муаммони ечимини топишга қаратилган хулосалар қабул қиладилар.

Бу метод қўйилган муаммоли саволни аниқ кетма кетликда таҳлил этишни таъминлайди.

S - symptom (муаммо симптоми)

C - cause (муаммони келиб чиқиш сабаби)

O - outcome (муаммо ечимидан кутиладиган натижа)

R - resources (Қаерда? Қачон? Нима? Қандай? саволларга жавоб топиш орқали муаммо ечими манбалари изланади)

E - effect (муаммо ечимини топиш, мақсад сари йўналтирилган амалий тавсияларни ишлаб чиқиш орқали юқори самарадорликка эришиш)

Патофизиология фанида “Юрак қамаллари” мавзусида дарс ўтиш жараёнида бу усулдан фойдаланиш талабаларни мавзуни таҳлил қилиш жараёнида фаол қатнашишига шароит яратади.

Дарс жараёнида даставвал талабалар 2-3 кишидан иборат 4 гуруҳчага тақсимланадилар.

Ўқитувчи кичик гуруҳлар билан ишлаш вақтида қуйидагиларга эътибор бериш керак:

1. Талабалар берилган муаммони ечимини топиш учун зарур билимга эга бўлиши керак;
2. Гуруҳларга аниқ топшириқ берилиши керак;
3. Кичик гуруҳ олдида қўйилган вазифани бажариш учун етарли вақт ажратилади;
4. Ўқитувчи гуруҳ талабаларига иш натижаларини қандай тақдим этишни аниқ тушунтириши керак

Ўқитувчи ҳар бир гуруҳчага алоҳида экстрасистолик аритмия тасвири туширилган ЭКГ бланк тарқатади.

Гуруҳча талабалари бу ЭКГдаги аритмия турини, келтириб чиқарувчи сабаблари, ривожланиш механизмлари ва асоратларини қуйидаги саволлар асосида таҳлил қиладилар:

(S) Тасвирда қандай турдаги аритмия тасвирланган?

(C) Аритмияни келтирувчи чиқарувчи сабаблар, шарт шароитлар, унинг ривожланиш механизми қандай?

(O) Организмда аритмия ривожланишини олдини олувчи чора тадбирларни амалга оширадиган шарт-шароитлар қандай?

(R) (Қаерда? Қачон? Нима? Қандай? саволларга жавоб топиш орқали муаммо ечими манбалари изланади)

(E) Экстрасистолияларнинг олдини олишда қандай чора тадбирларга риоя қилиш керак?

Талабалар таҳлил жараёнида қуйидаги ишларни бажарадилар:

✓ Патологик жараён ривожланишидаги сабаб оқибат занжирини тузадилар

✓ Муаммони ечимини назарий асослашга ҳаркат қиладилар

✓ Бу ишларни амалга оширишда “Поғона” таҳлил жадвали, “Нима учун?” чизмасини ҳар бир гуруҳ талабалари алоҳида тўлдирадилар

✓ Жамланган маълумот асосида ҳар бир гуруҳча талабалари тақдимот тайёрлаб, топширилган ЭКГ бланкидаги аритмия ҳақида маълумот берадилар.

Тақдимот учун ҳар бир гуруҳчага 6-8 минут вақт берилади. Ҳар бир гуруҳ тақдимоти эшитиб, қўшимча саволлар ёрдамида муҳокама қилинади. Сўнгра, ҳар бир талаба фаолиятдаги иштироки, билим даражасига кўра баҳоланади.

Мазкур метод орқали ўқув машғулотлари ўтказилганда талабалар мавзуни ўзлаштиришда

ижодий ёндошганликлари сабаб, уларнинг фаоллиги ошганлиги туфайли турғун билимга эга бўлганликлари намоён бўлди, уларда фикрларини фактларга таянган ҳолда асослай олиш кўникмалари ривожланди.

Ҳозирги пайтда таълим жараёнини фаоллаштириш орқали талабаларда билим олиш ва кўникмаларни эгаллашга қизиқиш уйғотиш, уларнинг мустақил ва эркин фикрлаш қобилиятларини ривожлантириш, талаба ва педагог орасида онгли муносабатларни ўрнатиш, талабаларнинг ахборот манбалари билан мустақил ишлаш фаолиятларини шакллантириш ва уларнинг машғулотларга мунтазам ва тўлиқ иштирокини таъминлашга эришиш мумкин.

Шунингдек, олий таълимни ривожлантириш учун, бевосита тиббиёт соҳаси учун малакали кадрларни тайёрлашда, кадрлар салоҳиятини оширишда, амалий кўникмаларини мустақамлашда юқорида қайд этилган методларни қўллаш яхши самара беради.

Эришилган натижалар

- Талабалар этиологик факторлар, шарт шароитларнинг касалликлар патогенезидаги роли ҳақида турғун маълумотга эга бўлдилар
- Талабаларда билиш, ўрганиш, изланиш кўникмаларини, фикрларни мустақил равишда далиллар асосида шарҳлаш кўникмалари мукамал ривожланди
- Талабаларнинг фикрлаш доираси кенгайди, муаммони ҳал қилиш мобайнида дарсликлар, электрон ресурслардан фойдаланиб, мустақил ўқиб ўрганиш самарадорлиги ошди.
- Талабалар билимларини қатъий мантиқий тизимга солишни ўргандилар
- Бажарган ишларини келгусидаги касбий фаолиятидаги аҳамиятини англадилар
- Талаба муаммоли ҳолатда ўз нуқтаи назарига эга бўлиб таҳлил қилиш кўникмасига эга бўлди

Адабиётлар:

1. Дианкина М.С. «Профессионализм преподавателя высшей медицинской школы. Москва, 2000
2. В.Б. Мандриков, А.А. Воробьев, М.Е. Стаценко, С.В. Недогода и др. Уч. пособие. - Волгоград: изд-во ВолГМУ, 2008.- 143с
3. Ступина С.Б. Технологии интерактивного обучения в высшей школе: Учебно-методическое пособие. – Саратов: Издательский центр «Наука», 2009. – 52 с.
4. Abdullyayev N.H., Karimov N.Yo., Irisqulov B.O'. Patologik fiziologiya Toshkent, 2010.

ТИББИЙ ТАЪЛИМДА ТАЛАБАЛАРДА КРЕАТИВЛИКНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ВОСИТАЛАРИ Бобоева З.Н.

Аннотация. Таълим беришнинг асосий технологияларидан ҳисобланган муаммога асосланган ўқитишда талабалар узоқ муддатли турғун маълумотга эга бўладилар. Муаммоли таълимнинг асосий ғояси билимларни ўқувчига тайёр ҳолда бериш эмас, улар томонидан дарс мавзусига тегишли муаммолар бўйича ўқув-тадқиқотларни бажариш асосида ўзлаштирилишини таъминлашдан иборатдир.

Интерфаол усуллардан "SCORE" усулидан фойдаланиш самарали натижа беради. Талабалар бу жараёнда маълум бир муаммоли вазиятни турли хил органайзерлар, билиш схемалари, жадваллари орқали ёритиш жараёнида мустақил равишда муаммони ечимини топишга қаратилган хулосалар қабул қиладилар.

Калит сўзлар: Педагогик технология, муаммоли таълим усули, тиббий таълим, шахс креативлиги.